СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 221. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 23 вересня 1933. — VOL. XLI. No. 221. Jersey City, N. J., Saturday, September 23, 1933. THREE CENTS.

ВИГОТОВЛЕНО ВУГІЛЬНИЙ КОДЕКС ДЛЯ ТЕРИТОРІЙ, НЕ ОБНЯТИХ ЮНІЄЮ

ВАШИНГТОН. — По 7 тижнях переговорів між „Юнайтед Майн Воркерс" і представниками власників вугільних копалень останні нарешті підписали умову щодо платні й годин в праці в копальнях, досі не обнятих юнією. Та умова обнимає територію від Пенсилвенії до Алабами і відноситься до яких 340,000 майнерів.

Обидві сторони вважають ту умову найважнішим робітничим документом, який колинебудь був підписаний в Америці.

Умову підпишуть негайно ґенерал Джансон і президент Рузвелт. Уважають її великою побідою майнерської юнії. Платні піднесено від 20 до 30%. В умові є застереження щодо виплати платень, чекування мірників і тих, що наглядають наладовані візки.

Власники копалень не хотіли ніяк згодитися на юнізацію копалень. А піддалися щойно тоді, коли їм доказано, що їх опір безвиглядний.

ПРЕЗИДЕНТ ПРИЗНАЧУЄ $75,000,000 НА ЖИВЛЕННЯ БЕЗРОБІТНИХ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт уповажнив „Аґріколтюрал Едджостмент Адміністрейшен" до закупу поживи й одягів на суму $75,000,000 для роздачі між потребуючих безробітних. Президент є того переконання, що це зарядження допоможе позбутися надвишки хліборобських продуктів, піднесе на них ціну і допоможе безробітним. За товари будуть платити по ринковій ціні.

Отся допомога буде тільки додатком до тої, яку далі вестимуть міста й стейти, ратуючи 3,500,000 родин, котрих нема кому годувати.

ПОЧТА ЗАЧИНАЄ ОПЛАЧУВАТИСЬ.

ВАШИНГТОН. — За останні два і пів місяця мала почта дефіциту не цілих три тисячі долярів. Цього не було від ряду довгих літ. Останніми роками річні дефіцити виносили по кількасот тисяч долярів, які потім сплачувано тим способом, що накладувано нові податки.

Генеральний директор почти, Фарлі, є певний, що до кінця року зліквідується дефіцити цілковито, а навіть буде прихід з почти.

ГОТУЮТЬСЯ ДО РОБОТЬБИ З ПАЧКАРАМИ.

ВАШИНГТОН. — З хвилею, як проґибіція буде знесена, прибережна сторожа, яка слідила за пачкуванням алькоголю, не тільки що не буде знесена, але ще буде скріплена. Бо надіються, що доперва тоді зачнуть перепачковувати надобре до Америки алькогольні напитки з Канади й Европи.

ПРАВИБОРИ ЗАКІНЧИЛИСЯ СМЕРТЮ.

НЮ ЙОРК. — Боротьба провідників Тамані Гол за дальшу контролю містом і партією довела підчас правиборів до великих надужить і смерти бувшого кулачного борця, Мартина Сміта, котрий помер у шпиталі від ран, одержаних від сторонників бувшого шерифа Т. М. Фарлія.

РОЗБИВСЯ ЛІТАК ІЗ 17 ПОДОРОЖНИМИ.

НЮАРК. — Літак, котрий пустився в дорогу до Вашингтону, злетів на землю, як тільки піднісся, і розбився. На літаку були два пільоти і 15 пасажирів. Пільоти зістали тяжко потовчені, а подорожні вийшли ціло, крім малих покалічень. Причина розбиття невідома.

ПОСТ РАНЕНИЙ.

КВІНСИ (Ілинойс). — Летун світової слави, Вайлі Пост, котрий облетів землю на протязі 7 днів, 18 годин і 50 секунд, лежить у шпиталі тяжко ранений, а літак, яким він обіхав світ, є розбитий. Літак поховзнувся при взлітанню.

СТРАЙК В УСТАНОВАХ ПУБЛИЧНОЇ УЖИТОЧНОСТИ.

ВАШИНГТОН. — В цілім краю заноситься на страйк в установах публичної ужиточности (ютілітіс). Заступники робітництва повідомили ґенерала Джансона, адміністратора „Найри", що в тих заведеннях не придержуються вимог „Найри" щодо платні і часу праці.

ВЗИВАЮТЬ ЗАЛИШИТИ СТРАЙКИ.

НЮ ЙОРК. — Місцева „Найра" видала до працедавців і робітників поклик і просить їх полагоджувати непорозуміння мирним шляхом, не допускаючи до страйків, бо страйки руйнують програму відбудови краю. В самім тільки Ню Йорку страйкують під цю пору пору 70,000 робітників, а 50,000 інших готуються до страйку.

БЕРУТЬСЯ ДО ГОСТРІШИХ МІР.

ГАВАНА. — Революційний уряд, який тепер при владі, розпочав арешти тих осіб, що виступають проти влади. Арештують теж військових, з чого треба вносити; що і в армії приготовляється опозиція проти уряду.

ЖИДІВКА З ХОЛМУ У ЛЬВІВСЬКОМУ МОНАСТИРІ.

Львівську поліцію повідомлено з Холму, що там пропала 18-літня Сара Ротгольц, яка гиїхала мабуть до Львова і тут укривається в якомусь монастирі. Шукаючи її, львівська поліція звернулася до церковної влади з запитом, чи і в якому монастирі перебуває холмська жидівочка.

УЧЕНИК-ЗЛОДІЙ.

17-літній Збіґнєв Ґ., син емеритованого судді зі Львова, ученик 6 кляси ґімназійної в Товмачі, при кінці минулого шкільного року з ґімназійної канцелярії вкрав блянкет шкільного свідоцтва, щоби підробити собі свідоцтво з доброю нотою. При тій нагоді вкрав із природничого кабінету ще й мікроскоп. Поліція придержала ученика у Львові, як хотів продати мікроскоп. Товмацький суд засудив ученика за цю крадіж на місяць арешту. Суд у Станиславові затвердив цю кару, припинивши її виконання на три роки. Обвинуваченого у станиславівському суді боронив рідний батько.

В БОЛЬШЕВИЦЬКИХ КІҐТЯХ.

В редакції черновецького „Часу" явився селянин з Бесарабії, що служив вояком в армії УНР, і потім вернувся у своє село. Кілька років потім явилися в нього в хаті два радянські тайні агенти в одягах румунських жандармів, забрали його й відвезли до Москви. Там засудили його на вісім літ примусової роботи на Соловках. Він перебув кару і його випустили. З України втік він потайки назад до Бесарабії. В Чернівцях шукав він роботи. Не знайшов і вернувся додому. Про Соловки оповідав він страшні речі. Лише дуже здові витримують.

З МЕРЦІВ НА ЖИВИХ.

Радянські часописи повідомляють, нібито хірурґови проф. Вороному з Інституту трансфузії крови в Харкові після 3-літних проб і досвідів вдалося перещепити здорові органи померших до орґанізму живих людей. Так нпр. проф. Вороний перещепив здорову нирку померлого чоловіка до орґанізму жінки, яка випила багато отрої і цим знищила собі нирки. Перещеплена нирка, мовляв, стала правильно функціонувати й жінка вратувалася.

ФАТАЛЬНІ ЛЕТУНСЬКІ МАНЕВРИ В АНГЛІЇ.

Біля гирла Темзи відбувалися військові маневри англійських літаків. Завданням летунів було між іншим бомбардування острова Шепей і обстріл знаходячихся на морі предметів.

Нещастя хотіло, що дві Англійки вибралися лодкою на прогулку по морі. В міжчасі надлетіла ескадра літаків і згідно з інструкцією почала обстрілювати скорострілами означені пункти. Один з летунів не відріжнив лодки з жінками від предмету обстрілу і відкрив скорострільний вогонь на нещасні жінки. Одна згинула, пронизана кількома кулями, друга ранена.

Випадок викликав потрясаюче враження, а влада веде в цій справі слідство.

NRA MEMBER U.S. WE DO OUR PART

ЗГОДИЛИСЯ ВИСИЛАТИ ЧАСОПИСИ НАШИМ СЕЛЯНАМ НА ЗАКАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Редакція „Свободи" дала дальші адреси читалень по селах Закарпатської України ось тим новим охотникам, що згодилися посилати „Свободу" для більшого освідомлення наших Братів на Закарпаттю:

Ольга Небор з Ню Гейвен, Конн., пише до редакції: Дуже тішуся, що маю нагоду ту „Свободу", яку я щодня так очікую і читаю, післати ще тим нашим селянам, котрі хочуть просвіти і котрі певно зрадіють, читаючи „Свободу" і довідуючися з неї про життя і дійсність їх братів за морем.

Іван Кравець з Джірард, О.
Іван Шеґда з Филаделфії, Па.

ДВА ТРУПИ НА ПОЛЬСЬКО-СОВІТСЬКІМ КОРДОНІ.

Стежа КОП (Корпус Охорони Погранича) натрапила на двох людей, які намагалися передістатись через границю. Коли на зазив вони не хотіли задержатися, вояки КОП віддали до них кілька стрілів і положили обох утікачів трупом. Слідство виявило, що вбиті це відомі німецькі комуністи, що були засуджені на вязницю, з якої втекли. Хотіли втекти до Совітів, але ця їх втеча закінчилася смертю.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ТАЙНА ПОЛІЦІЯ МОРДУЄ.

В Кишиневі жив собі комуніст Броністер. Він перейшов з большевицької служби на шпигунську службу румунської поліції. За те засуджено його в Росії на смерть. Для виконання присуду вислано з Москви окремого курієра ДПУ до Кишинева. В домі, де жив Броністер, мешкав Феліка Яніцький. Тайні агенти московської поліції присилували Яніцького, щоби він заманив Броністера до пивниці. Там і вбили Броністера. Цими днями пропав безслідно Яніцький. Румунська поліція догадується, що Яніцького зглядили агенти радянської тайної поліції.

ПРОДАВ ЖІНКУ.

В році 1928 продав господар Шабо Мініґерт із Ґеорґень у Семигороді свому другови Балашеви Іонатови свою вже не дуже то любу жіночку в присутності двох свідків за 5 кріглів пива. Крім неї продав він також жіночу парцелю за 5,600 левів. На цю продаж згодилась і жінка, бо добровільно підписала не лише контракт, але жила якийсь час із новим своїм власником. Кажуть, що „стара любов не ржавіє", тому то жіночка відкликала цей дивний контракт і звернулася до примара міста за порадою, а цілу цю справу передав судови до полагодження.

ПІДЗЕМНІ ЛЬОХИ СТАРОГО ГОРОДА ЛЬВА.

Маґістрат Львова почав брукувати вулицю Підвальну ліворуч від будинку „Дністра". При направці й обезпеченні т. зв. підмурівки вулиці відкрили робітники старинний льох. Він мурований з тесаного каменя (пільного хроповатого), вузький (один чоловік може свобідно у випростуваній постаті перейти), з сильним склепінням, долівка також виложена камінними плитками. Один з цих льохів іде поперек через Підвальну вулицю (якби в напрямі „Народнього Дому") до лівого боку Скарбківської вулиці. Вгорі „під валами" видно дальше в напрямі до Наукового Товариства ім. Шевченка обсуванний камінь. Дослідники кажуть, що це вода з Високого Замку винесла каміння. Ще один льох, такий самий, закритий уже; він ішов просто від „нижчого замку" (мури тепер біля колишньої німецької гімназії) в сторону церкви Ставропігії. Такий же льох відкрито колись і біля латинської катедри. Ці льохи збігаються в „нижчім замку", а звідси йде імовірно один льох до „Високого Замку". Наші робітники з пієтизмом відносяться до льоху, бо кажуть: „Туди наші князі і бояри ходили".

СПРАВА ПІНЯКА.

Департамент справедливости в Оттаві розглядає тепер справу Петра Піняка, засудженого за душогубство на кару смерти. Присуд мав бути виконаний 1 вересня. Виглядає, що нема багато виглядів на те, щоби кара для Піняка була злагіднена.

Піняка засуджено на кару смерти за те, що вбив свою сусідку Марту Шкварок на кольонії Мельниця коло Вінніпеґ Біч. Опісля він ще вкинув її 5-літнього синка в криницю.

НАПАД БАНДИТІВ НІЧЮ НА ГОСПОДАРЯ.

В Колодні, пов. Жовква, напали вночі якісь невідомі бандити на хату місцевого господаря, Я. Стельмаха, та, розпоровши стриху, намагалися вдертись до хати через горище. Обуджена шелестом Стельмахова вийшла на подвіря, а тоді один з бандитів стрілив до неї і вбив її на місці.

ВБИВСТВО З ПІМСТИ.

В Острові, пов. Бібрка, знайшли серед бульби в полі труп 21-літнього парубка Василя Коника. Дохоження виказали, що Коника вбив мотикою 26-літній Грицько Медвецький з особистої пімсти.

ЗЕМЛЯ Є БЛАКИТНОЮ ЗОРЕЮ.

Кожна планета має свою закраску. Марс світить червоно. Венера має холодний, білий блеск. Юпітер зеленавий. Краска світла планети є залежна від атмосфери, яка її окружає, і від складу поверхні планети. Земля має також свою краску. Американський астроном Солліпер, проаналізувавши світло землі, ствердив, що наша земля світить у просторах блідо-блакитним світлом.

ЧУМА В МАНДЖУРІЇ.

На північні Манджурії вибухла епідемія чуми, яка вже забрала 600 жертв. Влада дуже занепокоєна можливістю поширення чуми й приймає ріжні способи боротьби з епідемією.

БУДЕННИЙ ПАРАДУВАТИМЕ РАЗОМ З ПІЛСУДСЬКИМ

ВАРШАВА (Польща). — Дня 6 жовтня відбудеться в Кракові велика військова парада, на яку прибуде ґенерал Буденний, головний командант совітської кінноти, котрий у 1920 р. наступав на Варшаву. Тепер буде він гостем Пілсудського. Обидва переведуть військовий огляд підчас паради і для обидвох буде влаштований величавий бенкет.

ГІТЛЕРІВЦІ ПОВИТАЮТЬ ПОЛЬСЬКОГО ПРЕМІЄРА.

ДАНЦІҐ. — Сюди прибуде польський премієр Єнджеєвич, якого повитає сенат, котрий складається з самих сторонників Гітлера. Тепер наступило замирення між Данціґом і Польщею і тому таке повитання стало можливим.

В НІМЕЧЧИНІ ПРИПИНЕНО ПРОПАҐАНДУ ПРОТИ ПОЛЬЩІ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Кілька років німецька преса обговорювала справу взаємовідносин Польщі та Німеччини й увесь час атакувала Польщу за данціґський коридор. Справа цього коридора іноді ставала такою критичною, що здавалося, вона мусить привести неминучо до конфлікту між Німеччиною й Польщею. Та останніми часами стався замітний зворот у німецькій політиці супроти Польщі. Всевладний над пресою міністер пропаґанди, Ґебельс, дав наказ пресі спинити свої напади на Польщу. І тому тепер німецька преса не вділює польській справі більше місця, як іншим міжнароднім справам.

Замітно, що уряд Гітлера почав триматися супроти Польщі мирної політики. Справа данціґського коридора вже зовсім зійшла зі шпальт німецької преси.

„ГАКЕНКРАЙЦ" ЗАМІСЦЬ ХРЕСТА.

БЕРЛІН. — Лютеранський епископ міста Фрайбурга дозволив замінити на церковній бані християнський хрест гітлерівською відзнакою, зломаним хрестом, „свастикою". Епископ признає, що німецька релігія повинна бути національною релігією на християнськім ґрунті.

Взагалі в Німеччині все збільшається аґітація за створення національної німецької церкви, яка служилаб інтересам держави та німецького народу. Проти цього рішучо виступають католицькі епископи.

ВІДЕНЦІ ВИТАЮТЬ БРАТА БУВШОГО ЦІСАРЯ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Сюди приїхав у маєткових справах архикнязь Максиміліян, брат бувшого цісаря Карла. Віденські монархісти владили йому гучну зустріч. Він разом з іншими членами дому Габсмурґів знаходився на вигнанню за межами держави, бо відмовився присягнути на вірність австрійській републиці.

Більшу частину свого еміґрантського життя він провів у Баварії, де скінчив правничий факультет університету.

ПОЧЕСТИ ЗАГИНУВШОМУ ЛЕТУНОВИ.

НЕАПОЛЬ (Італія). — Сюди привезено тлінні останки відомого італійського летуна, ґенерала Де Пінеда, який згорів враз зі своїм літаком у Ню Йорку при спробі піднестися в повітря для лету, щоб здобути новий рекорд далекости перелету. З наказу Мусолінія останкам Де Пінеда віддано велику пошану. Тисячні натовпи народу зустріли тіло свого героя.

В імени Мусолінія на труну положено вінок, а великі відділи фашистів творили почесний провід та підтримували порядок. Тлінні останки летуна будуть поховані в Римі.

СУДЯТЬ ЗА ПІДПАЛ РАЙХСТАҐУ.

ЛЯЙПЦІҐ (Німеччина). — Розпочався суд над трома болгарськими комуністами, над лідером німецьких комуністів і над іншими, яких обвинувачують у підпалі та в орґанізації підпалу будинку райхстаґу. Їх вину прокуратор кваліфікує як зраду держави, що виявилася в намірі силою доконати державний переворот і силою змінити конституцію републики.

Як відомо, передтим відбувся „суд" у Лондоні, складений з правників ріжних держав, який вирішив, що ті, котрих будуть судити тепер у Ляйпціґу, невинні в підпалі райхстаґу. Всі свідки на тому „суді" доказували, що в підпалі винні самі гітлерівці, а цей підпал був їм потрібний як аґітаційний засіб, щоби прийти до влади.

ДРУЖИНА ЛІНДБЕРҐА ЗАХВОРІЛА.

ГЕЛЬСІНҐФОРС (Фінляндія). — Перелітаючи зі Швеції до Ленінґраду полковник Ліндберґ спинився зі своєю дружиною в Гельсінґфорсі. Причиною перерви лету було занедужання дружини Ліндберґа. Та тепер вона знову поправилася й Ліндберґи вже уклали плян дальшого лету до Росії.

ЗЕМЛЕТРУС В ЯПОНІЇ.

ТОКІО (Японія). Західну частину Японії знову навістив землетрус. Докладних відомостей про шкоди, які заподіяв землетрус, ще нема, бо землетрус перервав усю комунікацію.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc
Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$7.00	На рік	$7.00
Six months	$3.75	На пів року	$3.75
Three months	$2.00	На три місяці	$2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіти і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$5.00	На пів року	$5.00
Three months	$2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯК ЛЮДИ РОЗДІЛЮЮТЬ ПРАЦЮ

Ми таки держимося ще старого гріха, коли, беручися до якогось діла, думаємо його полагодити хитро, мудро, невеличким коштом. Коли одиниця веде в такий спосіб своє приватне підприємство, то це ще невелика шкода. Колиж таку методу примінюємо до громадянського життя, до народніх установ, до народньої праці, то з нею далеко зайти не можемо. Бо не можливо вимагати від одиниць, щоби вони виконали у свій час добре й дешево те, до чого треба великих зусиль багатьох людей. Не можливо вимагати, щоб якась одиниця, хочби й навіть спосібна, обовязкова й ідейна, сповнила те, до чого треба праці більшого числа людей. Бо навіть від людини у проводі не вимагають того, щоби все те, що являється її провідною роботою, було завжди витвором її власної праці.

Прикладом до цього може послужити той центральний апарат, який зорганізовано у Вашингтоні для переведення акції Адміністрації Краєвої Відбудови, на чолі якої стоїть ґенерал Джансон. Неодин дивується, звідки береться в ген. Джансона стільки фізичної й духової сили, що дає йому змогу відбувати ріжні конференції, полагоджувати непорозуміння між працедавцями й робітниками, виробляти промислові кодекси, а крім того їздити на всілякі вечері, віча й маніфестації й там усе виголошувати щораз нові палкі бесіди.

Над тим саме застановлявся редактор „Ди Ню Йорк Таймс" зприводу промови, яку Джансон виголосив у Ню Йорку на величавім маніфестаційнім вічу в Медисон Сквер Гарден. Ту промову обговорюється у редакційній статті й підкреслюється, що вона була знаменита щодо річевости, як і щодо літературної форми. Та заразом редактор зазначує, що це була одна з найкращих промов, яку коли написано для Джансона. Щобільше, він твердить, що уклад промови вказує на те, що над нею працювали найменше двоє людей. І бере це за природню річ, що ген. Джансон має людей, котрі йому виготовляють бесіди, яких він не є прямо всилі виготовити, хочби тільки з недостачі часу. Він дає йому признання, що дібрав собі таких людей, котрі так добре вміють передати на письмі ті ідеї, які є в його голові. Додамо, що крім тих спеціяльних помічників має Джансон у централі яких 300 помічних сил для пущення в рух пропаганди за відбудову краю.

Отсе хай буде взірцем і для нас, у нашій роботі в У. Н. Союзі, в редакції й у нашім народнім життю. Хочемо доконати великих діл, то не перетяжуймо одиниці, а використовуймо всі наші сили. Тоді матимемо успіхи.

О. С.

ЯКЕ ЗНАЧІННЯ МАЄ ДЛЯ НАС НАЦІОНАЛ-СОЦІЯЛІЗМ

В українськім таборі в краю надобре розгорілася пресова боротьба — за гітлеризм. Радикали і соціялісти стали по стороні жидівства і по стороні 2-го Інтернаціоналу без усяких застережень. Та це не важне, а важний їхній головний арґумент — досить наївний, — а це, **чи Гітлер нам поможе збудувати Україну?**

Не хочемо ворожити, що й хто „нам збудує Україну". Гадаю, що таки ніхто, коли не ми самі. А коли 2-гий Інтернаціонал нам тої України теж не збудує, так чогож соціялісти з радикалами його тримаються?

Ставляючи ціле питання в таку безнадійно матеріялістичну площу, наші ліві забувають одно: **забувають величезну ваґу так званих "імпондерабілів"**, умових течій, яких — наразі — ні знаменити, ні зміряти не можна, але які — розходячись як пошесть, як круги по виконенім до води камені — викликають могутні течії, рухи, що пізніше виявляються вже в **конкретних** формах і помагають не тільки в думці, а й у самім життю — триюмфі якоїсь ідеї.

Так є і з гітлеризмом. Які величезні надії поклали большевики, цебто сучасна Москва, на близький триюмф світової революції, яка повинна була — за совітськими пророцтвами зачатися якраз від Німеччини... І ось, нагло — приходить гітлеризм — і гидрі комунізму в Німеччині одним замахом стинається голову. А який кольосальний вдгомін має це в цілім світі! Повстають націонал-соціялістичні рухи в Голяндії, в Бельгії, в балтійських державах, в Ірляндії... Москва вже не тільки полишає думку про підбій Европи, але шукає й жебрає союза з нею... Навіть на совітських будинках в Києві і Харкові — невидна рука малює чорні знаки гачкуватого хреста... А найбільш пророчисто про паніку, яка обгорнула соціялістично-комуністичні тобори — свідчить конґрес 2-го Інтернаціоналу, який щойно відбувся в Парижі: Такої розгубленості й безпорадности, такого умового безсилля — такого страху — давно не обсервували ми в рядах колись могутньої орґанізації...

Не треба недоцінювати **ваги фактів для маси.** Наприклад, поки стояв могутньо царат — хто думав про можливість революції, або про здійснення соціялізму (направду, не в програмах)? Хіба жменька фанатиків. А маси? Та ось приходять до влади в країні царів Ленін і Троцький. Чи ви забули вже, яке значіння мав цей факт для цілого світа? Яку незнану доти силу удлив він соціялістичним рухам в інших країнах?

Такесаме значіння для націоналістичних рухів буде мати прихід до влади Гітлера, як для соціялістичних — мав прихід до влади Леніна. Прихід Гітлера наповнив зневірою серця прихильників комунізму, а додав нової віри всім тим, які думали вже, що всі міліони середнього стану, всі міліони селянства — мають схилити голови в ярмі нової олігархії — компартії, пролетаріяту і того жидівства, яке відграє таку важну ролю у совітах.

Тепер усі побачили, що ця олігархія не така сильна, як кричить про себе; що сили, вороже їй — є безмежні, коли лише вони прийдуть до свідомости тої своєї сили... Розбудити цю свідомість цеж і є ціль націоналістичних рухів...

Спеціяльно нас гітлеризм навчив — наочно — що блягою є інтернаціоналізм; що він є силою лише там, де йому не протиставляється рівнук рішучість і силу... Нарешті — у нас зрозуміють не лише з прикладів власних противників большевизму, але — **на практиці, на фактах, на досвіді** великої нації — що **большевизм можна згнести**, але що його можна згнести не — як думали в нас — політикою підлизувань і вимовлювань ласки, — лише **рішучою, безоглядною боротьбою** з гаслом: „з большевиками по большевицьки"!

Це свіже повітря гітлеризму, ці сильні думки — які передираються, не зважаючи на заборони, через всі границі; які продираються навіть — до внесених таки самої совітської преси — на Україну, — ось це та нова сила, яка пожвилює і сталить новий націоналістичний рух, котрий — наразі в серцях наших мас — потім скристалізується в боєву фалангу, яка знесе большевизм... Ось так треба глядіти з нашого боку на гітлеризм, і то незалежно від того, чи він „збудує нам Україну", бо її таки нам ніхто крім нас самих не збудує...

ЗНАЙШОВ СВІЙ СВОГО

(Про договір Між Румунами і большевиками).

(Оригінальний допис до „Свободи").

Щаслива доля — а менше їх власна заслуга — зробила Румунів державним народом, але та їх держава звісна з того, що у ній старий турецький „бакшіш", себто хабар, „ребухем" грає першорядну ролю.

Гіркий світ попасти в руки такої банди — і наші браття на Буковині, Мармарощині та в Бесарабії багато про це могли би розказати. Недавно трапилося мені говорити з одним буковинським учителем-Українцем, котрий оповідав мені таке:

Школи на Буковині цілком зромунізовано і щойно віднедавна за горячими й довголітніми стараннями українських послів — викладається в школі чотири години на тиждень по українськи. Але це роблять лише вчителі Українці, а тих чимраз менше й уряд не хоче допустити до влаштування в Чернівцях курсів для науки вчителів української мови. Коли дотеперішня ґенерація українських учителів вимре — справа стане безвиглядною.

Багато може допомогти духовенство через науку катехизму в рідній мові, але щирих Українців межи духовенством не було на Буковині ніколи багато, бо були там уже і за Австрії переважно кацапи та руманізатори.

На диво, тепер з опозиції до Румунів навіть декотрі заїлі кацапи, як нпр. о. д-р Богатирець, станули на українськім ґрунті.

Коли таке діється на Буковині, де перед війною народне шкільництво, завдяки праці пок. Омеляна Поповича, дуже високо стояло — то можемо собі уявити, як воно стоїть на інших українських землях під румунською окупацією. Дуже нещасливі є ті наші Українці, що жиють у Бесарабії, країні, що дотикає Чорного моря.

Українці жиють там більшими громадами на півночи біля Хотина, та на півдні біля Акерману, над Чорним морем.

До кінця 18-го віку була Бесарабія посередно, чи безпосередно залежна від Туреччини, а цілий 19-тий вік аж до 1917 р. належала до Росії як осібна губернія. З упадком царату Бесарабія не ввійшла фактично до України, але аж до усунення австрійсько-німецької окупації була окремим ніби самостійним твором.

Румуни тримаються тактики гієни: кидаються на трупа. Так було в 1913 році з Болгарією, від котрої відорвали Добруджу (де й досі жиють потомки наших Запорожців). Так і в році 1919, користаючи з розвалу царської Росії, захопили вони Бесарабію. Вона для них дуже важна, бо звідтам уже недалеко до Одеси з її знаменитою морською пристанею, на котру Румуни давно вже кинули оком.

Однакож большевики, котрі себе уважають за спадкоємців царської Росії, дуже собі не злюбили такий поступок Румунії і досі не навязували з нею урядових дипльоматичних зносин. Над Румунією висіла над головою можливість военного зудару з Совітами, і то за Бесарабію.

Та останніми часами ситуація в Большевії стала дуже прикрою: у нутрі голод та можливість революційного перевороту, а на вні — загроза Далекого Сходу Японією. І тому большевицький комісар заграничних справ, Літвінов, кинувся на лоб на шию заключувати з сусідуючими державами договори неагресії чи там — обезпеки.

З Польщею зробив він це 25. липня минулого року, а з її союзницею Румунією — аж тепер, рік пізніше. Крутив сюди-туди, щоб якось без того обійтися і претенсії на Бесарабію лишити неторканими. Але дарма! Таки поклонився перед румунськими циганами.

Відносини між тими обома державами загострювалися з причини Бесарабії нераз таки дуже поважно. Було це дуже на руку Польщі, котра вже віддавна стоїть в стислім союзі з Румунією, і тому віддавна вже впливала на свою союзницю в тому напрямі, щоби знайти якийсь вихід з того такого довготревалого й такого неясного прикрого положення. То колиб Румунія зістала заатакована совітами, — булаб Польща зобовязана піти їй на поміч, а з цього міг би скористати західний ворог Польщі — Німеччина.

Перед підписанням договору неагресії поміж совітами і Румунією уложено ще **тайний протокол**, який виясняє становище обох урядів у справі Бесарабії. Той протокол підписали **Літвінов** та румунський міністер справ заграничних **Тітулеску.**

Цей протокол є так хитро уложений, що, не вирішуючи остаточно справи Бесарабії на користь одної чи другої сторони — робить можливим навязання добрих сусідських відносин поміж обома державами та усуває небезпеку зудару. Супроти цього дипльоматичні зносини між Совітами будуть навязані і з іншими державами, що належать до малої антанти. Це вже і сталось нарешті із Чехословаччиною.

Придивившися ближче до того пакту поміж большевиками і румунськими циганами, (як їх наші селяни називають) тай до змісту того „тайного" — але вже оголошеного протоколу — мусимо прийти до переконання, що справа Бесарабії є властиво і мериторично (остаточно) поміж обома контрагентами полагоджена.

Справа Бесарабії була важною не так для цілого Совітського Союза, як радше для **Радянської України**, для котрої вона має велике значіння. Іменно справа Бесарабії є лише одною точкою в цілім комплексі змагань „Соборної України" до злуки всіх українських земель в одно.

Те питання було піддержуване якийсь час в стані загострення не так Москвою, як радше **Харковом**, бо Бесарабія прилягає безпосередно до земель Великої України.

Та коли автономне становище Радянської України, ставало чимраз більше підкопуване, а большевики взялися до цілковитого його усунення та при помочі спеціяльно з Москви присланого диктатора, Постишева, взялися до **відукразнізування України** — стала і справа Бесарабії для них маловажною.

І тому московська дипльоматія — з питомою їй гнучкістю перейшла і над справою Бесарабії до денного порядку. Для неї важним є передовсім мати в Европі плечі обезпечені на випадок війни з Японцями. Та коли би Совіти при тій нагоді зістали так побиті, як була побита царська Росія в 1905 році — то най будуть переконані, що тоді Румуни перші помаширують на Одесу, не чекаючи навіть на згоду з боку їх союзниці Польщі, котра — а це не улягає ніякому сумнівови — також матиме тоді незвичайну охоту „заслюбіць" і Чорне море так, як вже „заслюбіла" Балтійське море в Гдині.

Юрій Горовенко.

СТАРИЙ МЛИН

Оповідання.

(18)

— Чванися тим, що міг засипати свою рідну маму! То чистий випадок, що підозріння впало на кого іншого і про мене ніхто й не подумав. Коли тільки професорова сказала мені, що хтось відтам вискочив, і перебіг попри неї, то я зараз вгадала, що то лиш ти той злодій.

— Чомуж ви в суді не сказали сего? Га? Може тому, щоби до вязниці не дати свого сина? Цілком не тому. Ви не хотіли виявити того, що то ваша дитина обікрала вашого добродія. В суді, звалюючи вину власної крови на невинну, ви показали, що ми обоє однакі.

— Ти мені тим судом не цвіркай, бо до того приневолив мене не хто інший, як ти. Якби в суді вийшла була на верх правда, то я була би втратила хліб. Хоч би й мій парох прижмурив на се очі, гадаючи, що мама не повинна терпіти за гріхи сина, то я в громаді і в околиці втратила би ту повагу, якою ще тепер тішуся. Всі кланяються мені, всі просять мене до себе, всі шанують мене. Всі. І хлопи і Жиди і пани. Всему тому прийшов би кінець, як би виявилося, що пароха обікрав син господині пароха. І сего не треба би. Було би досить, коли би виявилося, що я маю сина.

— То справді була би для всіх неабияка новина! Тож то всі в Притичині порозззявлювали би роти, як би вчули, що злодій Сень, то рідний син побожної і шанованої Альбіни Морецької.

Стара сердито глянула на парубка, котрий ходив по кімнаті, підсміхаючися.

— Що люди сказали би, коли би ще вчули, яка то добра мама, тота побожна попівська господиня! Бабі, котра мене взяла на виховання, ви казали присягнути, що ніколи не виявить, хто моя мама. Коли я підріс, то не міг не доміркуватися, що хтось за мене бабі платить. І пізніше, коли я вже відійшов до столяря, приходили до мене гроші. Невеличкі і тільки десь колись, та все таки то були гроші, мною дуже пожадані. Я доміркувався, що ті гроші передає мені як не моя мама, то мій тато. Я взявся знайти їх. Були три причини. Одна була та, що я все мусів паленіти, як мене в якім уряді або взагалі хтонебудь спитав, хто мій тато.

— Бувало, що ти паленів? — спитала мати. — То хіба було дуже давно.

— Отже мені соромно було не знати, хто мій тато. Інші бодай свою маму знають, я й того не знав. Друга причина моєї цікавости була та, що моя мамуся, чи мій татусьо замало журилися своєю коханою дитиною. Я хотів попросити їх, щоби не були такі скупі.

— Се мабуть була одинока причина твоєї цікавости.

— Не одинока! Ще була третя, найважніша. Моя баба виховала мене дуже по християнськи. Я був і є дуже побожний, як то повинен бути син господині християнського попа. Я привик жити так, як приказують заповіди божі. Я не годен був виконувати четвертої заповіди. Я не знав ні мого тата ні мами, тож як мені було шанувати їх?! Я хотів і хочу довго і добре жити. Щоби довго і добре жити, четверта заповідь каже шанувати маму і тата. Щоби їх шанувати, треба знати хто і де вони. Отже я став допитувати, підслухувати, підглядати. Нарешті таки виміркував, хто передає ті гроші, чи радше ту скупу милостиню, яка деколи приходила до мене. Ви, хоч моя рідна мама, не дуже втішилися тоді, коли я прийшов до вас і сказав, щоби ви придивилися, як виглядає ваш одинак.

— Сеню! — Морецька промовила плаксиво. — Чого випоруєш минуле? Крім того ти фальшиво зрозумів моє поведення. Доказом, що люблю тебе, нехай буде та сотка гульденів, яку я тобі принесла. Се мій останній гріш, Сеню.

Сень хапчиво витягнув руку по гроші і беручи їх сказав:

— З любови до мене, чи з іншої причини даєте мені гроші, вони однаково стануть мені в пригоді.

Витягнувши з кишені мошонку і вкладаючи до неї десять банкнотів по десять гульденів, сказав:

— Дивіть, що гроші вашого попа ненарушені. З них я не пропив ані крайцара. Вони мені потрібні, бо їду до Америки. Фрузя з Кочанова їде зі мною.

— Фрузя?! — крикнула Морецька. — Та шмата? Та помийниця? Таж на неї вже всі парубки плюють!

— Тільки не так горячо, мамунечко! Прошу... дуже прошу з більшою троха пошаною згадувати імя своєї будучої невістки. Другої такої любки як Фрузя, не знайдеш під сонцем... Зрештою, про се нема що балакати, не ви женитеся, а ваш повнолітний син... Щож ви там ще принесли мені?

Сень присунув другу скриню, сів і розвязав міх, що лежаз коло Морецької. Став кусень по кусневи витягати.

— Ковбсаа... Зїсться... Се, шинка. Дуже добре. Кажуть, що харч на кораблях препоганий. А се що, до чортової матери? Полотно. Делікатне, біле. Фрузя втішиться. Її одинока сорочка лиш по пупець... Фляшина руму... Ще ліпше... Нині ви показали, що у ваших грудях матірне серце. Як приїду до Америки, то подякую вам листом. Поздоровіть від мене старого Гречана, як його побачите.

— Ти так з ним? — спитала здивована.

— Особисто не знаю його, ні він мене. Та я мушу бути йому вдячний до смерти, бо друге прислужився мені. Хоч він дуже добре бачив мене тоді, коли я від вашого пароха вдходив з грішми, то він в суді свідчив, що тоді з хати ніхто не вийшов.

— Так сказав і присяг, що хоч стояв під дверми, нікого не бачив.

— Якась, до чорта, мусіла бути важна причина, що він так безлично збрехав. Вискакуючи з хати я так гепнув об нього, що всі його ребра затріщали.

— Він страшний ворог професорової. Коли ще була дівкою, залицявся до неї, і дістав гарбуза.

— Тепер вже мені ясно. Нехай Господь Бог благословить його за той гріх. Як би не та фальшива присяга, то жандарми були би шниряли за злодієм і були би може таки зайшли аж до мене.

Сень знов добув з кишені мошонку, всунув її в міх і зав'язав.

— Фрузя також прийде сюди, — сказав. — Гроші і все інше возьме до себе, бо у мене вже дуже небезпечно. Також маю з нею дещо перебалакати. Тут в сім млині найвигідніше і найбезпечніше. Диву мене, що її ще нема. Вона все була така точна. Гадаю вийти їй назустріч. Ходім!

— Я не хотіла би, мабуть і ти не хотів би, щоби хто мене побачив з тобою.

— Мені се не пошкодило би. Як мама соромиться сина, то я сам піду, ви лишіться тут.

— За нізащо в світі сама тут не лишуся! — крикнула. — Коли я йшла сюди, коли станула в брамі, то мені душа була на рамени.

— То ви ідіть перші, я вийду троха пізніше.

— Виведи мене за браму. Там далі, вже на стежці між кущами не буду боятися.

Коли кроки відходячих затихли, Анна захлипала з радости. Утихомирилася зараз, коли вчула поворотні кроки злодія. Вона знов нахилилася до віконця в стіні. Вона могла досить добре видіти, що діється в освітленій ліхтарнею кімнаті. В куті була велика купа румовища з розваленої печі. Сень став з самого кута витягати і відкладати цеглу за цеглою. Коли вже випорпав добру яму, заніс туди міх і назад закинув румовищем. Скінчивши ту роботу, вийшов.

Анна ні на хвилю не надумувалася, що їй робити. Вона мусіла захопити міх злодія. Вийшла з хати і обережно пішла до угла. На стежці до головної дороги в сторону Синячки ще побачила понад кущами голову. Очевидно, се могла бути лиш голова Сеня.

(Далі буде).

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

М. С., Ню Йорк, Н. И. — Вам певно йде про бувшого посла до австрійського парляменту, Вячеслава Будзиновського, письменника, котрий містив і містить у „Свободі" фейлетони. Він живе у Львові. Не домагайтеся звороту своїх письм, бо ніяка редакція, яка має повно помічних сил, того не робить.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ЩО ДІЄТЬСЯ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ?

—(УП) Подаємо вільний переклад статті з Берлінер Бирзенцайтунґ з 29 серпня 1933 р. раніщне видання, яка напевно зацікавить і читачів української преси, що інтересуються подіями на Далекому Сході. Події ці не останутся без впливу і на справу українську.

За кілька тижнів буде два роки, як японські війська ніччю перейшли нічим непомітну границю між Китаєм і японською концесією на континенті та заняли столицю Манджурії. Було це 18 вересня 1931 року. Вистріли, які впали тієї ночі, були початком великої політичної авантури, якої кінець і наслідки були для всіх такі темні, як і та ніч, коли тістріли впали. Колиб у тім часі були великі держави вмішались в той конфлікт і підтримали Китайців, то все булоб приняло зовсім інший оборот. Але великі держави, які ґарантували недоторкальність і цілість Китаю та обіцяли оборону, з тих чи інших причин відмовились перешкодити Японцям захопити Манджурію. Японці розтягнули свої впливи й на провінцію Джеґол поза китайським муром аж до північного Китаю, а тепер переговорюють з китайським центральним урядом про заключення певного договору, яким Китайці призналиб Японцям у певній формі зверхність над сотнями тисяч квадратових миль території.

Тимсами Японці здобули побіду, ба навіть побідили під моральним оглядом великі держави. Будучі історики зазначать у своїх творах, що 18 вересня 1931 року був переломовий день в історії Далекого Сходу й що обсада Мукдену Японцями була вступом до цілковитої зміни карти тої частини світа. Це одначе запізно! Переверствування рас на Сході зайшло вже задалеко й розріст могучої Японії тамже означає ні менше ні більше, як лише кінець західнього імперіялізму на Сході. Японія почуває себе такою могучою, що може собі позволити на іґнорування всіх західних держав і Америки. Спроба орґанізації всесвітньої опінії проти Японії довела до консолідації внутрішніх японських сил під проводом мікада. За ним стали всі верстви населення. Введена в моду й перебрана Союзом Націй політика непризнання якогось стану стала в цьому випадку мечем без рукояти й вістря. Тим Японія не журиться. Що члени Союза Націй та інші нахмурюють чоло — це нічого не шкодить. Японія марширує дальше до своєї цілі, до повної геґемонії на Далекому Сході.

Всеж одначе є ще на світі ліберали, котрі думають, що якісь внутрішні розрухи або господарська кріза примусять Японію спинити свій похід. Хто одначе ще нині вірить в подібного роду фантазування, той взагалі не здає собі справи з того, які моральні сили має та країна й з яким фанатизмом вірять 90 міліонів Японців у святу місію Японії на Далекому Сході. Відданість і жертвенність того народу не мають границь, а підприємчивість і воєнна хоробрість у них є дуже великі. Крім того нації не заломлюються тоді, як вони в свойому поході стрічають перевищаючу військову силу. Передовсім не заломлюються такі нації, що мають одну волю й одну душу. Інсценований китайськими ґенералами опір не є зовсім певно серіозним спротивом для Японії. Навіть Америка, колиб вона була й хотіла, не змоглаб ставити Японії серіозної перешкоди в її поході на сушу. Від того моменту, коли Японія здобула собі в Манджурії жерело сирівців, мусить японсько-американська війна, про яку стільки говориться, прибрати для Америки неґативні висліди. Можливо, що в цьому поході прийдеться Японії помірятися силами з Совітами, а тоді покажеться, чи червона армія є краще узброєна й ведена, ніж царська. Навіть у цій війні Японія, забезпечена таким близьким запіллям, буде мати перевагу над Москалями.

В міжчасі одначе Японія буде вибудовувати свої позиції на здобутому терені та спокійно придивлятись, як зникає вплив західньої цивілізації на тому терені й узагалі в східній Азії. Хоч західні держави будуть морально Японію утискати, вона не буде себе почувати винною. Всі основи для здобуття Манджурії та її забезпечення, які наводили давніше Японці, вже давно відкинені ними самими. Сьогодні всім ясно говориться, що Японія потребувала Манджурії, без неї не могла жити й тому її забрала під своє панування. І це все. Нація мусить жити в добрі чи злі, по праву чи безправю. Одначе це не дуже важне ані для Японії, ані для її противників. Колиб хто тоді спробував зробити Японцеви якісь моральні виговірки, то Японець напевно запропонує йому ближче розглянутись по Далекому Сході і тоді аж говорити. Чиж не сидить Франція нині в Анамі, Камбоджі та в Індокитаю? Не повіває французька хоругва над островами Маркіза, не має Франція своїх кольоній у самому Китаю? А якжеж стоїть справа з Анґлією? Ціла Індія стоїть під анґлійською контролею, а до того приходять ще Маляка, Гонконґ й анґлійські концесії в Китаю. Голяндія сидить на Яві, Суматрі й Целебесі та на багатьох інших цінних островах, Злучені Держави мають Філіпіни та ще деякі острови, ба навіть мала Портуґалія має Тімор і Макао в Китаю. Всі ці посілости були здобуті мечем і вдержуються мечем і там нічого не говориться про політику отвертих дверей, про яку стільки говорилось, коли розходилось про Манджурію. А говорили якраз ті самі держави, що мають там посілости.

А коли такий, що захоче щось Японця випитати Японця, замітить, що ці кольонії всі держави підбили собі ще перед війною, коли панували інші обставини, то Японець усміхнеться мило, як це вони все роблять, і згадає за Вілсона, американського президента, і його ідеали з самовизначенням і рівністю націй та запитає, чи Союз Націй, що збудований на тих засадах, на це існує, щоб попирати панування кількох соток тисяч білих над міліонами жовтих на цілому Сході? „Аж як ви виречетесь панування над тими сотками міліонів, ми повіримо в ті ідеали, які ви нам проповідуєте" — так відповість Японець. І в цьому моменті він побє західні держави їх же власною зброєю. Інші нації Сходу можуть Японців ненавидіти й боятись, одначе вони при цьому й подивляють японську відвагу й не мають супроти Японців такого расового упередження, як проти білих. Вони згідні співпрацювати з Японією та під її проводом почати на Сході нову добу історії. Азія для Азійців — це сьогодні вже не пусте слово. Його проводить у життя Японія від початку свойого вмаршу на континент. Сила Японії, яка повстала з синтези з національних цінностей японської нації й з науки та вміння заходу, йде сьогодня свідомо на визволення Азії від поневолення заходу. Про це мусять здати собі справу всі нації Европи, а передовсім ті, яких життеві інтереси є повязані тісно зі Сходом, як Франція, Анґлія, Голяндія, Портуґалія, а передовсім Анґлія.

Ще перед кількома роками в Японії не було протианґлійських настроїв. Правда, стара приязнь була охолола, всежтаки певні симпатії були між обома націями, які виявлялись назовні формою дипльоматичних чемностей. Японія була одиноким в Азії краєм, де Анґлійців не боялись, але їх поважали. Тепер одначе змінилось дуже багато. Японська преса нагло перекинулась на протианґлійські тони, а всі представники утискуваних Анґлійцями націй можуть явно говорити проти Анґлії і навіть дозволено їм вживати в бесідах таких слів, як революція і т. п., що досі було заборонене. Позатим між Анґлією та Японією ведеться завзята господарська війна якої вислідки ще нині нікому не відомі. Війна ця дуже завзята і розмірами більша, ніж якаиебудь інша господарська війна. Анґлія виповіла Японії торговельний договір, бо Японія заляла анґлійські ринки такими дешевими товарами, що з ними не годен конкурувати жаден інший край. Всі анґлійські домінії попідвищували митні мури довкола себе, але й це не помагає супроти дешевизни японських товарів. Фабрикація товарів в Японії дуже дешева, бо й сама валюта є дуже низька. Експорт Японії з дня на день збільшується, а інших країн значно підупадає. Мабуть не довго треба чекати на це, щоб Японія повністю опанувала східні ринки збуту. Одним словом, уся Японія марширує до своєї кращої будучности без огляду на це, чи то кому подобається, чи ні й, чи того хто хоче, чи ні.

М. С.

ЗА ГРОШІ ВСЕ...

Батькам студентів, які про те з плачем дізналися, лише з великим трудом і за великі гроші вдалося злагіднити мулагове серце, щоби заборонив переслідувати студентів. Розуміється, що професор в сам час утік за кордон.

Зате є в Персії багато цируликів... не дентистів. Вистане глянути ателіє такого „емерікен" доктора, щоби відійшла охота лікувати в нього зуби. В бгратьох аптиках бувають неохайні помічники, які навіть порядно читати не вміють. Замісць аспірини давав мені горошинки (пігулки) санталевого олійку...

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 3. вересня ц. р. помер **Петро Заремба,** член Тов. „Сокіл", 336 від. У. Н. Союза в Клівленд, О.

Покійний вступив до нашої орґанізації в 1915 році. За ввесь час членства був завжди примірним і чесним членом. Похорон відбувся дня 6. вересня при великім здвизі народа.

Покійний оставив вдову Анастасію і сина Михайла.

В. Й. П.

Г. Степанек, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

AKRON, O.

Ukrainian Dancers Capture First Prize.

The Better Akron Civic Club of Akron, Ohio, held its annual picnic at Brady Lake, Sunday, August 27, 1933. The Ukrainians are one of eighteen nationalities to be members of this club.

At the annual picnic last year, the Ukrainian dancers competed with other nationalities for a grand loving cup that was to be given for the best entertainment offered by each nationality. They carried off first place and this year they again entered. Again, they danced and twirled their way into first place, and another cup. These dancers were under the direction of Mr. W. C. Pulk.

The judges of this contest were very prominent people in political circles inaround Akron, including Mayor Nelson Sparks of Akron. The United States Congressman Dow Harter presented the Grand Prize loving cup to the Ukrainians and also offered them his sincerest congratulations for capturing first honor for two years in succession.

The Ukrainian dancers are proud of their achievement. They are going to strive to hold their supremacy in the Dancer's Class and prepare themselves to again take the laurels when the next All-Nations Picnic rolls along.

The Ukrainians also had an entry in the All-Nations Beauty and Costume Queen Contest. She was Miss Stella Chulik, who won second prize in this contest. The contest was judged on the basis of best costume as well as beauty.

The picnic was attended by about fifteen thousand people including hundreds of Ukrainians who were very well pleased with the accomplishments of the Ukrainian dancers as well as that of Miss Chulik.

Anna Zepko,

— Татку, чарівник на представленню перемінив двацятку в квітку.

— Це нічого, твоя мамця перемінює сотки на капелюхи!

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Завваги з вистави.

Дня 17. вересня Театр „Чорноморської Січи" під управою Ст. Атаманця відограв гарну комедію-оперетку „Пошилися в дурні".

Публика заповнила майже всі місця галі Українського Народного Дому. Оплесків і сміху було доволі. Назагал штука випала досить вдоволяючо. А щоби на будуче було краще, дозволю собі на деякі завваги. Коли на сцені аматори говорять одні до других, то треба говорити так, щоби чули не лише передні лавки, але також і задні. Видно гарні рухи, одначе до рухів треба ще і слів, які треба чути.

Гром. Білик знав добре ролю, але виговір повинен бути більш зрозумілий і голосніший. Рухи в нього прекрасні. Голос-тенор дуже приємний, але треба над ним попрацювати і співати більше з відвагою і голосніше. П. Баран має прекрасний виговір, одначе бракує йому відваги на сцені. І треба набути гарного ходу на сцені. Панна Кінаш і п. Пелех говорили гарною мовою, але рухи були заслабі. Голос є у них дуже гарний і приємний, але треба його виправити, беручи лекції співу, а тоді будуть виступати на сцені більше певно і вправлено. Сміятися треба тоді, коли треба, а не разом з публикою. Більше відваги й більше рухливости.

П. Семошинови треба памятати, що в комічній ролі треба бути коміком. Рухи мусять бути підібрані до слів, а підбирати треба такі пози, які мусять публику розсмішити. Слова мусять бути голосні й зрозмілі, тоді буде й сміх. Та були хвилі, де п. Семошин видавав з себе і гарний виговір і пози комічні, одначе того було замало. Більше вишколу і вправи. Аматори, як Ст. Атаманець, Микола і Михайло Перчишини, могли би стати добрими акторами, якби пізнали театральну штуку і позбулися застарілих метод. Хід, виступ та характеризацію треба більше модернізувати. Тоді наш селянин не буде виходити таким, що як тільки вийде на сцену, а вже всі регочуться, бо зле схарактеризований.

Не можна представляти наших селян такими чудернацькими типами.

Згадані всі три аматори вивязуються завсіди добре на сцені. І цим разом виконали ролі дуже добре. Хто був на виставі, то певно насміявся доволі, як побачив їх трох на сцені. Їх виговір дуже добрий, тільки треба звертатися більше до публики. Спів був затихий. До оперетки треба сильніших голосів.

Управитель театру мусить на будуче це все направити та слідити за всім, що входить в обсяг театральної штуки. Тоді цевно будуть ліпші успіхи з вистав, а театр „Чорноморської Січи" набере значіння.

Присутний.

Модне подруже.

— Моя Льоля вміє плавати, малювати, автом провадити й надзвичайно добре в теніс грати, — каже будуча теща женихови. — А що вмієте ви?

— Я вмію варити, пекти, направляти й по майстерськи порядки робити, відповідає їй несміливо будучий зять.

—o—

Сила звичаю.

— Іване, а ти чому розійшовся з учителькою?

— Подумай собі лише: вчора приходжу я до неї запізно, а вона жадає від мене, щоби я їй приніс від моєї мами підписане виправдання.

—o—

Також гість.

— Чи є пані директорова вдома?

— Є, але не приймає нікого...

— Це нічого, я сам себе прийму: я екзекутор...

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

A MONTH OF OPPORTUNITY.

September is a month of change. It is the start of a new season in our daily work, in educational institutions and in social and political organizations. September is the perfect time to stand still for a moment and to look deep down into your soul. See yourself as you really are — not as you pretendingly are. Look upon yourself and examine the values that you have there. What have the troubled days of the past years done to you character assets? Are they appreciating or depreciating? Have you enough stamina to face still blacker days? If you have not done this, you should do so immediately. Develop characteristics that will aid you in your future work.

Likewise take an inventory of the Ukrainian organizations. Think for a few moments! Penetrate through the very core of the organization of which you are a member. What are the good assests? Do they surpass the faulty ones? Questions similar to these should be racing through each member's mind. The you should proceed to remedy the fauts by administering sufficient doses that will do the work. Do not be too hasty with your criticisms and cures. Take time!" Graduaaly the changes will come into effect. In this manner you can ameliorate many of the Ukrainian organizations.

Mary Kusy,
Jersey City, N. J.

—o—

ВРАЖІННЯ З ОДНОГО ВІДЧИТУ.

Мені довелося бути на однім відчиті, де говорилося про українську справу. Пішов і я. А пішов тому, що надіявся набрати більшого запалу до праці та побачити там гурт людей, що прямують до одної цілі, взаїмно себе поважають і дають своєю мовою і поведенням приклад, який повинен бути Українець нового типу.

Але я дещо завівся. Чую знову тільки про наші недомагання, про те, чим старі прогрішилися, відчуваю згірдливе відношення бесідника до інших, котрі не є з його партії, й т. п.

Думаю, що ті методи треба залишити. Вони не доводять до нічого доброго. Нікого не переконують, а тільки знеохочують людей і викликують ненависть, і то не до ворога, а дуже часто до людей наших, заслужених і особисто чесних. Можна когось скритикувати, але не треба лаяти, уживаючи образливих та ще чужих слів.

Про помилки інших не треба говорити зі злобою, радістю, а зі співчуттям, коли ті помилки були роблені не зі злої волі. Досить кари, як усуваємо заблудивших від проводу. Але з їх праці не треба резиґнувати. Навпаки, треба їм дати нагоду направити те, що зробили злого. Бо інакше порозбиваємо свої сили, а тоді з чим і з ким будемо відбудовувати свою державу?

М. С.

Рахункова задача.

Батько: Ромку, ти говорив панови професорови, що я зробив тобі рахункову задачу?

Син: Так, тату.

Батько: А що сказав професор?

Син: Сказав, що я не буду сидіти по годині, бо не потребую покутувати за інших людей.

—o—

— Галько, твій муж все такий розсіяний?

— Страшно! Минулого тижня йде до Прута на рибу й приносить мені заяця, а вчора тащить із ловів величезного коропа!

НЕБЕЗПЕЧНО Є В ПЕРСІЇ БУТИ ХОРИМ.

Про дивні лікарні в царстві льва та сонця. — Мерців заборонено краяти. — Студентам, які бажають знання, грозить небезпека.

(Дописувач чеського щоденника „Право Ліду", Богуміл Поспі).

Колиб відносини в царстві льва та сонця не були сумні, я сказав би, що вони комічні. Все в Персії страшно комічне від донкіхотської армії до басейну, до якого висікують ніс, миють у ньому ноги, а також посудину.

Я вертався пізно в ночі до дому — я був у гостях еміра, — після гостини в кількох князів. По дорозі вузькими вуличками базару в Тегерані стала мене дуже боліти голова. Ліпші торговлі були позачинювані, а що мій приятель пригадав мені, що наша лікарня порожна, я зайшов у крамницю купальника. Насамперед спитав мене, що я вечеряв нині, вчора та позавчора та перед чотирма днями, попробував мій пульс і заглянув мені в ухо. Коли я зажадав аспірини, сказав, що такої чортівщини не продає. Потім обернувся до мене плечима, щось варив і за хвилину сказав, щоб я дав йому свою хусточку від носа. Намастив хусточку якоюсь мастею, що заносила чісником і козиною. Самособою, що я не хотів згодитися, щоби вязав мені голову та вуха такою брудотою. Вкінці з гарно кованої скриньки витягнув якесь пахуче насіння та брудними пальцями відрахував кілька до папірця. Приятель також жалівся, що його болить голова, тому ми оба по геройськи проковтнули те насіння. Наслідок був просто чудовий. Хто знає, що значить „дизентерія до квадрату", що ми, я та мій приятель, три дні запивали чоколяду румом і більше перебували в вотерклозеті, ніж у хаті.

Пієтро Солярі.

РОМАНТИЗМ.

Що ночі тріскотіли в середині міста кулі військових крісів, що відбивалися довгим відгомоном на безлюдних вулицях. Десь у сусідстві якийсь револьвер відповідав на лоскіт скоростріла.

Якийсь чоловік, що за ним гналася погоня, кинувся в бічну вуличку та дряпався по ринві дому вгору. Ліз з великим трудом, бо був ранений. Всі горожани того міста вже привикли були до стрілянини, тому й цієї ночі воно їх не хвилювало. Більшість вікон, щоправда, була позачинювана. Але ті, що не могли спати при зачиненім вікні, або романтичні жінки лишали вікно відчинене. Ранений знайшов одно вікно відчинене та скоро вскочив ним у кімнату.

— Не бійтеся, я вам не заподію ніякої кривди.

Молода, романтична жінка, що вічно чекала на мущину, який одної ночі закрадеться до неї вікном, трохи здрігнулася. Не боялася. Була спокійна. Лише просила його, щоби не пробудив сусідів із першого сну.

— Я ранений. За мною гонить погоня. Вмираю з перевтоми, бо я голоден, хочу пити. Боюся.

— Хочете тут довше лишитися? — спиталася жінка.

— Ще не знаю.

Це залежало від тих, що гонили за ним. Молода жінка, щоби показати, що не боїться ні трохи, підійшла до вікна, а ранений, сховавшись за тяжку заслону, дивився також на вулицю. Не хотячи, сперся на жінку. Та зараз став виправдуватися:

— Даруйте, я не хотячи...

— Думаєте, що така жінка, як я, дасться обнімати?

— Перепрошую. Та я просив би вас іще...

Ранений упав на долівку. А що молода жінка була заслаба, щоби його підвести, мусіла нагнутися до нього. Розіпняла йому блюзу. Сорочка була закровавлена. Та щось було тут дивного. Батист... проплетений рожевою стяжечкою. Жінка відгорнула й сорочку й побачила молоді дівочі груди...

— Дівчина!

Молода, роматично настроєна жінка глибоко зітхнула й опустила на долівку голову раненої революціонерки. Чекала, аж дівчина опритомніє, нервово стукаючи кінчиком черевичка об долівку.

— Ах, яке життя буденне! — шептала сама до себе.

Вкінці ранена дівчина опритомніла та стидливо запинала собі ґудзики блюзки.

— Говорім спокійно та розумно, моя дитино, — сказала романтична пані. — Я не маю хати для вас. Можете йти. Розумієте?

ШКІЛЬНІ КНИЖКИ

КОТРІ МОЖНА НАБУТИ В КНИГАРНІ „СВОБОДИ":

	цнт.
Перша Книжечка (Буквар), П. Матвійчука	40
Друга Книжечка (Читанка для II. кляси), М. Матвійчука	45
Трета Книжечка (Читанка для III. кляси), М. Матвійчука	60
Четверта Книжечка (Читанка для IV кляси), М. Матвійчука	75
Коротка Історія України, І. Крипякевича	50
Мала Історія України, І. Крипякевича	15
Початкова Ґеоґрафія, з багатьома малюнками і картою, написав Степан Рудницький	75
Малий Катехизм християнсько-католицької релігії, уложив о. Іван Рудович	35
Біблійна Історія, старого і нового завіта, о. д-ра Ярослава Левицького	85
Шкільний Співанник, Ф. Колесси	75

Замовлення разом з належитістю слати до:
"SVOBODA,"
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

КНИЖКИ ДЛЯ ЖІНОК, ЯКІ ХОЧУТЬ УЧИТИСЯ ВАРИТИ.

НОВА КУХНЯ вітамінова	$ 75
ДОМАШНЯ КУХНЯ, або як варити і печи	1.00
УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ КУХАР	1.00
УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКА КУХАРКА, практичні поради і пояснення в українській мові, як варити і печи на англійський спосіб	75

Замовлення разом з належитістю слати на адресу:
SVOBODA, P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Йосиф Мікулич.

ДУКАТ

Перед війною прошаки ходили все гуртками. В кожнім гуртку було їх по пять а нагуртку було їх по пять, а навіть по вісім. Так творилися прошацькі справжні комуни. Колиж з них дістане хто цента чи шматок хліба, то це власність усієї комуни. Випрошені гроші віддавали вони до спільної каси, а потім ділилися ними по рівному.

Раз попри таку прошацьку мандрівну комуну йшов спритний юнак. Він забажав хоч раз зажартувати собі з тих вічних гільтаїв. Думав і нараз із думкою зродився плян, який він зараз постановив пустити в життя. Приступив до прошаків і каже поважно:

— Ось тут маєте дукат!

— Дякуємо вам, ласкавий паночку! — скрикнули всі разом прошаки. Та з великої радости ніхто з них не звернув уваги, кому в руки той добрий панок дав великий дар. Усі вірили, що дукат лежить уже в спільній касі.

Молодий жартун не мав великої охоти вислухати довгої та крикливої подяки громади прошаків. Хутко постарався зникнути з їх очей.

— Так, так, маємо дукат! — відізвався поважно найстарший прошак. — Давно вже минули ті щасливі часи, коли було багато таких добрих людей, як той чоловік. Пора вже брати, думати й передумувати, що робитимемо з цим великим даром. Я від себе радив би піти пропити його за здоровля того доброго пана!

Раду найстаршого приняли радісно й одноголосно. Громада потихеньки завернула до далекої коршми на кінці містечка.

— Гей, коршмаре, коршмарику дорогенький, маємо дукат, дукат маємо, вгостимось у вас за нього! — кричали всі разом прошаки до коршмаря.

Коршмар добре знав, що прошаки бувають при грошах, а навіть часто при великих. І хвилини не сумнівався навіть та поклав на стіл горівку й закуску.

Прошаки не шкодували горівки; правда, вони вже давно були привикли до неї. Не церимонилися таксамо із закускою, бо знали, що закуска до горівки потрібна, як вода рибі. Колиж уже добре підкріпилися, то найстарший подумав, що може з дуката вже й мало що останеться. Крикнув на коршмаря весело:

— Порахуйте, коршмарю, порахуйте, щоби знати, чи можемо ще у вас погоститися за нашого дуката, бо ще пити хочеться, ой хочеться горівочки!...

Коршмар став рахувати. Рахував, рахував тай каже, що вже лише кілька центів лишилося з дуката.

— Давайтеж дуката! — каже коршмар.

Ніхто ні словечка.

Найстарший, що був прикликав коршмаря, сидів наче спарений.

— Так, братіки, хутко давайте дуката й заплатіть довг коршмареви! — відізвався один.

Знову ні слова.

— Я думав, що ти його маєш! — сказав інший до найстаршого та глянув на нього страшними очима.

— Що? Як ти міг таке подумати, я навіть дуката на очі не бачив!

Коршмар зрозумів, що справа з дукатом потяжка й жаль йому стало, чому він заздалегідь не спитався за нього. Щоби більше не тратити горівки, коршмар став розраховуватися з прошаками.

Найстаршого за обшивку, другого за вуси, третього за лоб, того за ногу, а цього за шию тай коліном, коліном із коршми.

На вулиці прошаки страшно дивувалися, що сталося із загадочним дукатом, де він міг дінутися?!

Хочеться так пити, горівочки ще, горівочки...

(З чеської мови переклав

М. Н-ий).

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ОРІЄНТ, Н. Й.

На визвольну боротьбу.

Михайло Баран переслав через Обєднання збірку на визвольну боротьбу в сумі $8.50.

—o—

ВІЛМІНҐТОН, ДЕЛ.

На боєву акцію.

Іван Шведа переслав на визвольну боротьбу збірку в сумі $5.50.

—o—

ТАМС, В. ВА.

На Рідний Край.

Громадянин М. Маґун зібрав жертву в сумі $16, яку переслав через Обєднання: на голодуючих на Великій Україні $6; на голодуючих у Галичині $5; на визвольну боротьбу $5.

Жертвували: М. Маґун $10; по $2: І. Маґун, В. Піпа; М. Піпа $1; по 50 ц.: І. Пелех, О. Ґрунов, Ник Сеґадор (Еспанець), Петро Сато (Хорват).

Разом $16.

Микита Маґун.

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН ВІЛЬКИ ГОРИНЕЦЬКОЇ, ПОВІТ ЛЮБАЧІВ, ЗАХІДНЯ УКРАЇНА.

З рідного нашого села пишуть, що радіють тим, що ми, односельчани, котрі перебувають в Америці, заінтересувалися долею рідного села. В краю така кріза, що годі вимагати фінансових жертв від тих, що не мають що їсти. А вони доконче хочуть мати свою народню домівку, особливо молодь, бо старші то небагато мішаються до життя по товариствах. Відтягаються ще тому, що тих, котрі займаються народною роботою, переслідують чужі й свої власні вороги.

Наш нарід не підупадає на дусі. Хоче поширення народньої праці. Шевченківський вечір, уладжений кружком „Рідної Школи" стягнув повно людей і була дуже гарна програма зі співами і деклямаціями. На представленню „Захотіла пана, втратила Івана" було теж повно людей, але вступ був малий, бо люди грошей не мають. Тому доходи не вистарчають на оплату часописів за один місяць.

Праця пішла би краще, якби село мало свою власну, відповідно влаштовану хату, свій Народний Дім, як його мають по інших селах і містах.

Таке пишуть з рідного села. До цього можна тільки додати, що односельчани і наші браття з сусідних сіл певно возьмуть собі ту просьбу до серця і допоможуть нашій молоді збудувати українську національну твердиню. Жертви можна слати прямо до краю на руки о. Михайла Стечишина, Горинець, почта Горинець, повіт Любачів. А по інформації пишіть на адресу:

Anna Zacharchuk,
286 N. Bucknell St.,
Philadelphia, Pa.

СТРАШНИЙ ТАРЗАН. (51)

Тарзан проснувся, добре відпочивши. Тепер він почав шукати очима напряму, яким найліпше булоб вибратися з цього ліса. Та тут він побачив, що триріг стоїть унизу й стереже його. Це так розлютило Тарзана, що він схопив великий овоч, який ріс на дереві, й кинув ним на трирога. Овоч попав трирогови в морду. Тарзан сподівався, що звірина тепер розлютиться, але побачив, як триріг покірно відійшов кілька кроків назад і став спокійно.

Це пригадало Тарзанови, як малпа поводилася з іншим трирогом, коли Тородон бив його по морді києм й кричав „Угіо! Угіо!" В Тарзана зародилася думка опанувати трирога і з його допомогою вибратися з ліса. Тарзан відрізав своїм ножем довгу гилку з найближчого дерева. Потім застругав гостро один її кінець і таким чином у його руках знайшлася довга списа. Потім Тарзан почав кричати, підроблюючись під крик Тородона: „Угіо! Угіо!"

Триріг здивовано подивився догори на Тарзана й стояв на місці. Тарзан зліз з дерева, а триріг не рухався. Потім Тарзан пішов проти трирога та з криком „Угіо! Угіо! Угіо!" наближався до страшного звіря, що тепер стояв нерішучо. Нарешті триріг також рушив проти Тарзана. Тарзан сильніше кричав своє „Угіо! Угіо!", але звірина не рішалася ще, як на це відповісти: чи нападом, чи покорою. Від того, як звірина відповість, залежала доля Тарзана.

Панатлі переночувала в печері одну ніч. Потім чекала цілий день на поворот Тарзана, але його не було. Отже вона рішила, що Тарзан упав жертвою страшних трирогів, а тому на слідуючий ранок рішила сама вертатися до своїх печер. Дівчина щасливо перейшла долину й натрапила на стежку, що вела до її рідних печер. Дівчина вже безпечно йшла, коли на бічній стежці побачила страшних Годонів. Дівчина зі всієї сили кинулася тікати геть.

Монольоґ обвинуваченого.

— Я вже караний двацять чотири рази... Тому нині в усякому випадку буде добре: або виграю справу, або буду ювилятом.